

De Nederlandse Ondernemerschap Paradox Opheffen

"Wat is de oorzaak van de opkomst van zzp'ers in Nederland en wat zijn de gevolgen voor de economische groei, de arbeidsmarkt, de sociale zekerheid en de overheidsfinanciën en hoe kunnen aanpassingen in fiscaal, sociaal en arbeidsrechtelijk beleid mogelijke negatieve effecten wegnemen of mogelijke positieve effecten versterken?"

In eerdere publicaties heb ik de opkomst van zzp'ers geduid met de "**Nederlandse Ondernemerschap Paradox**" (Stam 2012, 2013, 2014): het aantal nieuwe bedrijven en zelfstandigen is enorm toegenomen in Nederland in de laatste decennia, maar dit heeft niet de verwachte toename van innovatie en productiviteit opgeleverd.

Dit is een paradox, schijnbare tegenstelling, vanwege het verwarren van ondernemerschap met 'Schumpeteriaans' ondernemerschap dat zorgt voor innovatie en productiviteitsverhoging. De opkomst van ondernemerschap in Nederland is hangt samen met a) een toegenomen **preferentie voor zelfstandig ondernemerschap aan de aanbodkant van arbeid** en b) een toegenomen **vraag naar flexibele arbeid aan de vraagkant van arbeid**.

Aan de aanbodkant zijn de preferenties voor ondernemerschap vergroot (vooral voor jongeren is zelfstandig ondernemerschap een 'coole' optie, en hangt het samen met de opkomst van professies waar zelfstandig ondernemerschap de dominante vorm van arbeid is (creative industries, ict). Daarnaast zijn de opportunity costs voor zelfstandig ondernemerschap verlaagd: het is aan beide uiteinden van de arbeidscarrière relatief moeilijk om (een goede) positie als werknemer te krijgen. De drempels zijn nog eens extra verlaagd door het wegnemen van allerlei productmarkt barrières (met name in de jaren 90: MDW operatie), en de uitbreiding van de diverse fiscale faciliteiten voor zelfstandigen (startersaftrek, zelfstandigenaftrek, ...).

Aan de vraagkant is er toenemende behoefte aan flexibele arbeid door toenemende onzekerheid op productmarkten (voor 2008 al, maar daarna door de crisis nog eens verhevigd), terwijl de reguliere vaste arbeidscontracten dit niet kunnen bieden. Eén van de oplossingen hiervoor is het contracteren van diensten (arbeid) aan zzp'ers in plaats van het contracteren middels een (vast) arbeidscontract, met de nodige inflexibiliteit. Via ICT zijn de zoek- en contractkosten voor het inhuren van zelfstandigen ook nog eens verlaagd. Bijkomend voordeel van het inhuren van zelfstandigen is het wegvallen van de werkgeverslasten.

Om de opkomst van zzp'ers in Nederland ook tot meer innovatie en een hogere productiviteit te laten leiden is een **balanceer act in flexibiliteit** nodig. Enerzijds is er flexibiliteit nodig op de arbeidsmarkt om werknemers en ondernemers van laag- naar hoogproductieve activiteiten te laten stromen en om nieuwe technologieën en organisatievormen zo snel en effectief mogelijk te ontwikkelen en te verspreiden. Dit veronderstelt wel dat er hoogproductieve nieuwe activiteiten worden ontplooid in de economie. Anderzijds is er een zekere mate van inflexibiliteit nodig om te investeren in arbeid, onderzoek en ontwikkeling en de collectieve actie om schaal- en breedtevoordelen te behalen. Het succes van deze inflexibiliteit hangt ook af van de mate waarin bestaande organisaties investeren in arbeid, onderzoek en ontwikkeling, en hun medewerkers de ruimte bieden om te ondernemen. Deze balanceer act vereist continu zoeken naar de juiste balans in een context die in grote mate al bepaald is door de geschiedenis, waar te veel verandering zorgt voor onzekerheid die investeringen afschrikt, en te weinig verandering innovatie belemmert. De overheid kan door instituties te veranderen een directe invloed uitoefenen op deze balanceer act.